

Το Θέατρο στην εκπαίδευση: Προτάσεις διδασκαλίας με τη χρήση Θεατρικών τεχνικών για δημιουργία σκηνικού θεάματος

<https://doi.org/10.69685/DOEG4144>

Γραμμένου Βασιλική

Εκπαιδευτικός ΠΕ02, 2^ο Γυμνάσιο Δραπετσώνας

vasilgram@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να αναδείξει την αξία της Θεατρικής Αγωγής στην εκπαίδευση και τη συμβολή των πολιτιστικών δράσεων στην παιδεία των εφήβων μαθητών. Θεατρικές τεχνικές και διδακτικές μέθοδοι της Θεατρικής Αγωγής μπορούν να αξιοποιηθούν με διαθεματική προσέγγιση σε όλα τα αντικείμενα που διδάσκονται στο Γυμνάσιο. Η εργασία αυτή επιδιώκει να δώσει στους εκπαιδευτικούς τα εργαλεία και τη δυνατότητα να κατανοήσουν μέσα από συγκεκριμένες διδακτικές προτάσεις ότι η Θεατρική Αγωγή δεν είναι μόνο ένα μάθημα ειδικότητας, αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως διδακτική μέθοδος σε πολλά αντικείμενα, καθώς εκπληρώνει όλους τους στόχους της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στην ολοκληρωμένη της έκφραση η παιδεία συνίσταται από στοιχεία, όπως η ανάπτυξη και η καλλιέργεια ανθρώπινων χαρακτήρων που έχουν αποκτήσει αισθητικά και ηθικά κριτήρια. Το θέατρο ενσωματώνει και συνδυάζει σε μία διδασκαλία όλες αυτές τις στοχεύσεις και τις επιδιώξεις που αποτελούν το επιστέγασμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Λέξεις κλειδιά: Θεατρική Αγωγή, Πολιτιστικές Δράσεις, Εκπαίδευση Εφήβων

Εισαγωγή

Ο μορφοπαιδευτικός ρόλος του θεάτρου είναι από καταβολής κόσμου ο λόγος δημιουργίας και ύπαρξής του. Το θέατρο ως ιδέα δημιουργήθηκε, κατ' αρχάς και κατ' αρχήν, για να «παιδεύσει», να εκπαιδεύσει, να διδάξει. Εξ ορισμού, δηλαδή, θέατρο σημαίνει βλέπω και μαθαίνω ή μαθαίνω βλέποντας. Στην πορεία εξέλιξης και ανάπτυξης του μοντέρνου θεάτρου ίσως σε κάποιες στιγμές έχασε σε κάποιο βαθμό αυτόν τον ρόλο ή τον τροποποίησε. Όμως, σε όλες τις περιπτώσεις η θεατρική δημιουργία συνειδητά ή ασυνείδητα, ακούσια ή εκούσια, έχει μορφοπαιδευτικό χαρακτήρα. Ο μορφωτικός και εκπαιδευτικός ρόλος του θεάτρου συνίσταται κυρίως στη μορφή και στον τρόπο παρουσίασης μιας θεατρικής παράστασης. Ο συνδυασμός ήχου και εικόνας, η παραστατικότητα, η ζωντάνια, η άμεση και έμμεση επικοινωνία μεταξύ ηθοποιών και θεατών, όλα αυτά συνιστούν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο ο θεατής ακούει, βλέπει και γενικά βιώνει μια εμπειρία που δεν μπορεί να τον αφήσει ανεπηρέαστο. Αντίστοιχα, το ίδιο συμβαίνει και στον ηθοποιό, ο οποίος αισθάνεται την επίδραση που ασκεί στο κοινό εκείνη τη στιγμή και ανατροφοδοτείται θετικά ή αρνητικά από αυτό. Είναι ταυτόχρονα και για τον ηθοποιό μία βιωματική διδακτική πράξη. Γι αυτό, λοιπόν, «η θεατρική παράσταση υποβάλλει, προβάλλει και μερικές φορές επιβάλλει ιδέες και απόψεις, μετατρέπόμενη από ψυχαγωγικό θέαμα σε μέσο επικαθορισμού της συνείδησης των θεατών» (Levi, J. 1997).

Η Διδακτική του Θεάτρου στο Γυμνάσιο

Η θεατρική αγωγή στο Γυμνάσιο στοχεύει στη γενικότερη εξοικείωση του μαθητή με τον κόσμο του θεάτρου. Ειδικότερα, στο Γυμνάσιο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η μορφοπαιδευτική αποστολή της θεατρικής αγωγής. Εκτός των άλλων, η διδακτική του μαθήματος στηρίζεται και στην ιστορική και εξελικτική πορεία του θεάτρου από την αρχαιότητα μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Το συγκεκριμένο μάθημα αποκτά πια ένα διεπιστημονικό και διαπολιτισμικό χαρακτήρα με στόχο τη διαμόρφωση αισθητικής αντίληψης, γνώσης της ιστορίας των ιδεών και των αισθητικών τάσεων. Ο μαθητής αποκτά

έτσι κριτήρια τόσο ως δημιουργός όσο και ως αποδέκτης του καλλιτεχνικού προϊόντος (Γραμματάς, Θ. 1999).

Περιπτώσεις διασκευών έργων από το κλασικό θέατρο και τη λογοτεχνία για κοινό ενηλίκων θεατών, με προορισμό να παρασταθούν για κοινό ανηλίκων.

Έργα κλασικού θεάτρου και κλασικών συγγραφέων, Ελλήνων ή ξένων, όπως του Αριστοφάνη, του Σαίξπηρ, του Μπρεχτ, του Μολιέρου μπορούν να διασκευαστούν κατάλληλα, ώστε να απευθύνονται σε ανήλικο κοινό. Τέτοιες διασκευές έχουν γίνει στον «Μικρό Πρίγκιπα» του Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερί, στις «Ορνιθες» του Αριστοφάνη, με τίτλο «Στη χώρα των πουλιών». Επίσης, ο «Πλούτος» του Αριστοφάνη, Ο «Δον Κιχώτης» του Θερβάντες, το «Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας» του Σαίξπηρ αποτελούν κλασικές επιλογές (Γραμματάς, Θ. 2010). Επιπλέον, και στην πιο σύγχρονη μορφή του θεάτρου που εμφανίζεται από τη δεκαετία του '90 και μετά με στοιχεία νεωτερικότητας, μεταμοντερνισμού και διαδραστικότητας, συναντάμε θεατρικές διασκευές κλασικών παραμυθιών και μύθων. Τέτοιες περιπτώσεις μεταγραφής και διασκευής ή διακειμενικής σύνθεσης παραδοσιακών ελληνικών και ξένων παραμυθιών είναι αρκετές. Μερικές από αυτές είναι «Το αθάνατο Νερό» των Σωτρίνη και Κυριάκη, η «Κυράνη του Δάσους» της Φραγκούλη και «Ο χρουσαϊτός Ατυς και η βασιλοπούλα Ροδόγαλη» του Ράτζου.

Ο ρόλος του εμπυχωτή εκπαιδευτικού

Ο εμπυχωτής εκπαιδευτικός ως συνερευνητής στην ανακάλυψη της γνώσης, μαζί με τους μαθητές του σχεδιάζει στρατηγικές και τεχνικές που με παιγνιώδη τρόπο θα οδηγήσουν την ομάδα των μαθητών στο θεμιτό αποτέλεσμα. Ο εμπυχωτής, όμως, δεν παύει να είναι παιδαγωγός, ο οποίος θέτει συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς και διδακτικούς στόχους. Στο τέλος του μαθήματος ως αξιολογητής καλείται να ελέγξει σε ποιο βαθμό ο σχεδιασμός του έφερε την επιθυμητή ανταπόκριση από τους μαθητές και κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι αρχικοί εκπαιδευτικοί στόχοι. Η αξιολόγηση του διδακτικού εγχειρήματος έγκειται στο κατά πόσο, επίσης, αυτοί οι στόχοι και τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν προκάλεσαν το ενδιαφέρον και συνδυάστηκαν με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των παιδιών.

Ο εμπυχωτής είναι ο κύριος εκφραστής της δυναμικής παιδαγωγικής στάσης, ο οποίος αν και αποτελεί το βασικό φορέα της σύγχρονης παιδαγωγικής πρακτικής, δεν περιορίζεται σε αυτήν, αλλά θέτει ειδικότερους στόχους, όπως την ενίσχυση των ενδιαφερόντων του παιδιού και την ενεργητική εμπλοκή του στη διεύρυνση των γνώσεων και των εμπειριών του, στην προσπάθειά του να κατανοήσει τον εαυτό του και τους άλλους. Ο εκπαιδευτικός ως εμπυχωτής οφείλει να ασκεί μια συνεχή εσωτερική αναζήτηση και σπουδή του εαυτού του. Μέσα από αυτήν θα μπορέσει να αντιληφθεί και να ορίσει τις αντιλήψεις και τις στάσεις του και στη συνέχεια με αντικειμενική, κριτική ματιά να σιγουρευτεί πως δε χειραγωγεί τους μαθητές του. Ως εμπυχωτής κάνει σαφές ότι λειτουργεί ως ισότιμο μέλος της ομάδας, που διατυπώνει την άποψή του και ως σύμβουλος για την ενεργοποίηση της αυτοδιάθεσης και αυτενέργειας των μαθητών. Έργο του εμπυχωτή, λοιπόν, είναι να επιλέγει τις τεχνικές εκείνες που τροφοδοτούν και ενισχύουν την ομάδα και ευαισθητοποιούν τα μέλη της, ώστε να ενδυναμωθούν οι δυνατότητές τους (Γραμματάς, Θ. 1997).

Προτάσεις διδασκαλίας με τη χρήση θεατρικών τεχνικών

Οι παρακάτω προτάσεις διδασκαλίας με τη χρήση θεατρικών τεχνικών προέκυψαν από εργασίες που εκπονήθηκαν με αφορμή τις δραστηριότητες και τα ζητούμενα του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού προγράμματος με τίτλο «Θέατρο και Εκπαίδευση – Πολιτιστικές Εκδηλώσεις στο Σχολείο. Θεατρική Αγωγή και Επιμόρφωση» που προσφέρει το e-learning του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ). Από αυτές δύναται να προκύψει σκηνική παρουσίαση με τη μορφή θεατρικής παράστασης ή πολυθεάματος, αλλά αυτό δεν αποτελεί αναγκαιότητα, καθώς οι συγκεκριμένες προτάσεις διδασκαλίας επιτελούν

άριστα τη μορφοπαιδευτική τους αποστολή, ακόμα κι αν δεν οδηγήσουν σε μια θεατρική παρουσίαση.

Πολιτιστική εκδήλωση / Πολυθέαμα στο πλαίσιο του σχολικού εορτασμού της 28ης Οκτωβρίου

Τίτλος: Πείνα και Κατοχή

Η πρόταση αυτή στηρίζεται στην προσέγγιση της φρίκης του πολέμου, η οποία προκαλείται όχι μόνο από τις μάχες στο μέτωπο, αλλά και από την πείνα και την εξαθλίωση, την απόλυτη ανέχεια και τον θάνατο που προκαλείται σε γέρους, γυναίκες, παιδιά, στον άμαχο δηλαδή πληθυσμό, στις πόλεις και τις επαρχίες της χώρας σε περίοδο πολέμου. Η συγκεκριμένη προσέγγιση αναφέρεται στη μεγάλη πείνα την περίοδο της γερμανικής κατοχής 1941-1944 στις πόλεις της Ελλάδας και κυρίως στην Αθήνα.

Διακειμενική σύνθεση – Δραματοποίηση: Στοιχεία Τίτλων:

1. «*Η πείνα*» *Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού* (Ενότητα 3 «28^η Οκτωβρίου») (Ζωρζ Σαρή «Όταν ο ήλιος...» εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1971).
2. «*Και πάλι ο τρελός με τις πιτζάμες*» (Άλκη Ζέη «*Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου*», Ενότητα «ΠΕΙΝΑΑΑΩ»).
3. «*Ελισάβετ: Η πείνα και τα παγόνια*» (Λότη Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου «*Τραγούδι για τρεις*»).

Η ομάδα των μαθητών διαβάσει τα κείμενα και πραγματοποιείται συζήτηση και ανάλυση αυτών με κατευθύνσεις που δίνονται από τον/την εκπαιδευτικό - εμπυχωτή, σε σχέση με το περιεχόμενο, τα θέματα που θίγονται, την ιστορική στιγμή στην οποία αναφέρονται τα κείμενα, τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους και άλλα θέματα που θα προκύψουν από έναν ελεύθερο διάλογο, τον οποίο ενθαρρύνει ο/η εκπαιδευτικός.

Περιεχόμενο: Δραματοποίηση βασισμένη στο 1ο στοιχείο Τίτλου.

Τρόπος υλοποίησης: Η ομάδα προχωρά σε δραματοποίηση των σκηνών. Περίπου 10 παιδιά ντυμένα στα μαύρα μπαίνουν στη σκηνή με αργό και ρυθμικό βήμα που παραπέμπει σε χορό αρχαίας τραγωδίας. Η μουσική υπόκρουση είναι επίσης σχετική, ώστε να θυμίζει αρχαία τραγωδία. Στα χέρια τους κρατούν πλακάτ που γράφουν τη λέξη «πεινάω». Η λέξη σε κάθε πλακάτ είναι γραμμένη με διαφορετικό τρόπο (εδώ είναι απαραίτητη η συμβολή του/της εκπαιδευτικού των εικαστικών, καθώς τα πλακάτ θα τα έχουν φτιάξει οι μαθητές στο μάθημα των εικαστικών). Όλα τα παιδιά εν χορώ λένε τη λέξη «πεινάω», καθώς μπαίνουν αργά στη σκηνή. Στήνονται μπροστά στη σκηνή με μέτωπο στους θεατές κρατώντας τα πλακάτ τους ψηλά. Κάθε παιδί τώρα εκφωνεί ξεχωριστά τη λέξη «πεινάω», σε διαφορετικό τόνο και ύφος (εδώ είναι απαραίτητη η συμβολή του/της εκπαιδευτικού της μουσικής που έχει ασκήσει τα παιδιά στη διαφορετική τονικότητα με την οποία μπορούν να εκφωνήσουν τη λέξη). Παράλληλα, στο πίσω μέρος της σκηνής σε μια οθόνη προβολής, προβάλλονται εικόνες πεινασμένων και αδύναμων παιδιών από την περίοδο της γερμανικής κατοχής.

Δραματοποίηση και θεατρικό σκετς βασισμένα στο 2ο στοιχείο τίτλου.

Τρόπος υλοποίησης: Τα παιδιά που βρίσκονται ήδη στη σκηνή κάνουν μεταβολή και αφήνουν τα πλακάτ που κρατούν πάνω στον τοίχο στο πίσω μέρος της σκηνής. Μόνο ένα παιδί παραμένει στη μέση της σκηνής. Εμφανίζονται μπαίνοντας σιγά σιγά στη σκηνή σε μορφή πομπής/λιτανείας αναπηρικά καροτσάκια με τραυματίες που τα σπρώχνουν νοσοκόμες (εδώ μπορεί να ζητηθεί η βοήθεια κάποιου εκπαιδευτικού ή μαθητή/μαθήτριας που έχει κλίση στο μακιγιάζ για το βάψιμο των τραυματιών). Πίσω τους έρχονται τραυματίες που στηρίζονται σε πατερίτσες και μερικοί άλλοι μαθητές χωρίς πατερίτσες. Αυτοί παίρνουν από τον τοίχο τα πλακάτ που έχουν αφήσει οι προηγούμενοι. Προχωρούν αργά και νωχελικά. Επικρατεί σιωπή. Ξαφνικά ακούγεται ο ήχος αυτόματων όπλων που οπλίζουν. Το παιδί από την προηγούμενη σκηνή παραμένει ακίνητο και βουβό παρακολουθώντας αρχικά την πομπή και γυρίζει πίσω το κεφάλι του τρομαγμένο, όταν ακούει τον ήχο από τα όπλα. Η πομπή συνεχίζει την πορεία της χωρίς καμία αντίδραση στον ήχο των όπλων. Ξαφνικά εμφανίζεται ένα άλλο παιδί που φορά ριγέ πιτζάμες. Τραβάει από το χέρι το παιδί που βρίσκεται ακίνητο

στη σκηνή. Γίνεται ένας διάλογος μεταξύ τους, ο οποίος έχει προκύψει από εργαστήριο γραφής που έχει προηγηθεί στην προετοιμασία. Πρόκειται για έναν διάλογο που είναι βασισμένος στο απόσπασμα όπου ο ήρωας (Πέτρος) στο κείμενο 2 μιλάει με τον άνθρωπο με τις πιτζάμες (Μιχάλη).

Θεατρικό σκετς βασισμένο στο 3ο στοιχείο Τίτλου.

Τρόπος υλοποίησης: Ακούγεται ήχος από μοτοσυκλέτες και καμιόνια και το παιδί από την προηγούμενη σκηνή απομακρύνεται φοβισμένο. Στην οθόνη προβάλλεται βίντεο από την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα και ταυτόχρονα ακούγεται το τελευταίο μήνυμα από τον αθηναϊκό ραδιοφωνικό σταθμό, πριν από την κατάληψή του. Ακούγεται ή τραγουδιέται από τη σχολική χορωδία το τραγούδι «Μπήκαν στην πόλη οι οχτροί». Το θεατρικό σκετς έχει προκύψει από δραματοποίηση κάποιων αποσπασμάτων του κειμένου της Λ. Πέτροβιτς. Στο εργαστήριο γραφής οι μαθητές έχουν δραματοποιήσει το κείμενο γράφοντας διαλόγους που αναπαριστούν τη σκηνή των δύο κοριτσιών που πηγαίνουν στο σχολείο και αντικρίζουν ένα σώμα ανθρώπου που κείτεται νεκρό στην άκρη του δρόμου. Έχουν, επίσης, δημιουργήσει έναν διάλογο μεταξύ των μαθητών μέσα στη σχολική τάξη, οι οποίοι ζωγραφίζουν τα παγώνια που θαυμάζουν στον λόφο που συχνάζουν (ζωγραφιές που έχουν προετοιμάσει στο μάθημα εικαστικών). Ένας από τους μαθητές αποκαλύπτει ότι τα παγώνια έχουν εξαφανιστεί και όλοι σοκάρονται από την πληροφορία ότι πιθανότατα τα παγώνια φαγώθηκαν από τον τσαγκάρη, ο οποίος τα μαγείρεψε για να σώσει τον μικρό αδελφό του.

Η σκηνή τελειώνει με το τραγούδι «Ο Μικρός Ήρωας» του Λουκιανού Κηληδόνη, ενώ στην οθόνη προβάλλονται εικόνες από την Κατοχή και το περιοδικό «Μικρός Ήρωας», με το οποίο οι μαθητές έχουν έρθει σε επαφή στη φάση της προετοιμασίας.

Πολιτιστική εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα του Περιβάλλοντος

Θεατρική παράσταση σε μορφή αρχαίας τραγωδίας

Τίτλος: « Η ύβρις του Ερυσίχθονα» ή «Η άσβεστη πείνα»

Πρόσωπα: Ερυσίχθονας, Χορός: 20 δούλοι, Λεύκα, Νύμφες, Μήστρα, Ποσειδώνας, Αφηγητής

Τρόπος Υλοποίησης: Προηγείται θεατρικό παιχνίδι με βάση τον μύθο του Ερυσίχθονα, ώστε να γίνουν κατανοητοί οι συμβολισμοί σε σχέση με την ασέβεια του ανθρώπου απέναντι στη φύση και το περιβάλλον, γνωστή ως *ύβρις* στον αρχαίο κόσμο, η οποία επισύρει αυστηρότατη θεϊκή τιμωρία (Εξηγείται το σχήμα *άτη*, *ύβρις*, *νέμεσις*, *τίσις*).

Ακολουθεί εργαστήριο γραφής όπου αποφασίζονται οι σκηνές και γράφονται οι διάλογοι μεταξύ των προσώπων.

1η Σκηνή: Μπαίνουν στη σκηνή ο Ερυσίχθονας και οι 20 δούλοι, οι οποίοι κινούνται ρυθμικά και μιλούν όλοι μαζί εν χορώ (μιμούμενοι αρχαία τραγωδία). Οι δούλοι αρχίζουν να κόβουν τα δέντρα, τα οποία είναι ακίνητοι μαθητές μεταμφιεσμένοι σε δέντρα πάνω στη σκηνή. Κάθε φορά που οι δούλοι πλησιάζουν τα δέντρα εκείνα πέφτουν κάτω βγάζοντας μια κραυγή. Πέφτουν όλα τα δέντρα και οι δούλοι φτάνουν στη Λεύκα, η οποία βρίσκεται σε σημείο ψηλότερο από όλα τα άλλα δέντρα, ντυμένη στα λευκά. Γύρω της χορεύουν οι Νύμφες. Μόλις βλέπουν τους δούλους κρύβονται πίσω από τη Λεύκα. Εκείνη συμβουλεύει τους δούλους να σταματήσουν να κόβουν τα δέντρα. Οι δούλοι, όμως, σαν να μην την ακούνε, την πλησιάζουν με τα τσεκούρια. Η Λεύκα με πιο αυστηρό τόνο τώρα τους προτρέπει να μην την αγγίξουν, γιατί είναι το ιερό δέντρο της θεάς Δήμητρας και εκείνη θα θυμώσει πολύ, αν την πειράξουν. Οι δούλοι κάνουν ένα βήμα πίσω και γυρίζουν προς τον Ερυσίχθονα. Ο Ερυσίχθονας τους διατάζει να κόψουν αμέσως την ψηλή Λεύκα. Ένας δούλος σηκώνει το τσεκούρι και τότε ακούγεται ένας εκκωφαντικός θόρυβος και η σκηνή γεμίζει με καπνό (θα ήταν ένα εντυπωσιακό εφέ και βοηθητικό για τη μεταμόρφωση της Λεύκας σε θεά Δήμητρα). Μέσα από τον καπνό ξεπροβάλλει η Δήμητρα ντυμένη μ' ένα χρυσό μανδύα, κρατάει ένα σκήπτρο και φοράει ένα στεφάνι με λουλούδια στο κεφάλι. Οι δούλοι σκορπίζουν φοβισμένοι και ο Ερυσίχθονας μένει μόνος και ανυπεράσπιστος απέναντί της. Εκείνη τον

καταδικάζει τιμωρώντας τον με ακράτητη πείνα. (Στο εργαστήριο γραφής οι μαθητές έχουν γράψει ένα ποίημα που ακούγεται σαν θεϊκή κατάρα).

2η σκηνή: Εμφανίζεται ο Ερυσίχθονας ατημέλητος και τρελός (σε αντίθεση με την βασιλική εμφάνιση της προηγούμενης σκηνής). Τρώει ότι βρίσκει μπροστά του με μανία. Φεύγει από την σκηνή και έρχεται η κόρη του, η Μήστρα. Πάει να παρακαλέσει τον Ποσειδώνα να λυπηθεί τον πατέρα της και να τον απαλλάξει από την κατάρα της Δήμητρας. Εκείνος της λέει ότι δεν μπορεί να βοηθήσει τον Ερυσίχθονα, αλλά θα βοηθήσει εκείνην, δίνοντάς της την ικανότητα να μπορεί να μεταμορφωθεί σε διάφορα ζώα, ώστε να γλιτώσει από την ακράτητη πείνα του πατέρα της, ο οποίος θα μπορούσε να φάει και την ίδια του την κόρη.

Και στις δύο σκηνές υπάρχει αφηγητής, ο οποίος παρεμβαίνει με αφηγήσεις σχετικά με τον μύθο. Ο αφηγητής μας λέει και το τέλος του Ερυσίχθονα.

Διαδικασία δημιουργίας σκηνικού θεάματος για χριστουγεννιάτικη γιορτή

Γνωριμία με το κείμενο του Τ. Ροντάρι «Συναγερμός στη Φάτνη» από το «Παραμύθια για να σπάτε πλάκα». Αξιοποιείται το ανοίκειο και το περίεργο στοιχείο των τίτλων σε μια συζήτηση με τους μαθητές. Από τη συζήτηση αντλείται υλικό, υποθέσεις, ερωτήματα, προσδοκίες, εικόνες που θα αξιοποιηθούν στη συνέχεια της διαδικασίας.

Γίνεται, σε δεύτερο στάδιο, ανάγνωση ολόκληρου του κειμένου και αξιοποιείται στη συζήτηση το γεγονός ότι ο συγγραφέας δίνει τρεις διαφορετικές εκδοχές για το τέλος της ιστορίας, ώστε να προκύψουν απόψεις και ερωτήματα σχετικά μ' αυτήν την τεχνική αφήγησης. Ακολουθεί θεατρικό παιχνίδι και αυτοσχεδιασμοί. Πραγματοποιούνται δραστηριότητες σωματικής κίνησης και έκφρασης, παιχνίδια μεταμορφώσεων, χαλάρωσης, παρατηρητικότητας, που προσαρμόζονται στο περιεχόμενο του κειμένου. Εντοπίζεται έτσι το πρόβλημα: Γιατί συναγερμός στη φάτνη; Ανιχνεύονται συναισθήματα γύρω από τα πρόσωπα της δράσης και επιδιώκεται κατανόηση των συνθηκών που οδηγούν τα πρόσωπα σε συγκρούσεις.

Ακολουθεί ο χωρισμός των ενοτήτων από τους μαθητές και η απόδοση τίτλου σε καθεμία από αυτές με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού.

1η Ενότητα - Τίτλος: «Η Φάτνη και η τοποθέτηση παλιών παιχνιδιών». Με την τεχνική του θεατρικού παιχνιδιού, ένας μαθητής φτιάχνει μία φάτνη και τοποθετεί σε αυτήν μαθητές, σαν κούκλες, οι οποίοι παριστάνουν έναν ινδιάνο, έναν βοσκό, μία γιαγιά, ένα κορίτσι με κιθάρα, έναν πιλότο. Κάθε μαθητής μπορεί να κρατά ένα αντικείμενο ή να φορά κάτι που υποδεικνύει την ιδιότητά του. Ο εμπυχωτής κάνει την ερώτηση, αν όλα αυτά τα πρόσωπα ταιριάζουν στο σκηνικό της φάτνης.

2η Ενότητα - Τίτλος: «Οι κούκλες ξυπνούν». Συνεχίζεται το θεατρικό παιχνίδι. Το παιδί που έφτιαξε τη φάτνη φεύγει και οι κούκλες ξυπνούν. Κοιτούν γύρω τους απορημένες σαν να αναρωτιούνται πού βρίσκονται και πώς βρέθηκαν εκεί. Παίζει μια μουσική που προμηνύει σύγκρουση. Ο κατάλληλος φωτισμός είναι εδώ πολύ βοηθητικός.

3η Ενότητα - Τίτλος: «Η σύγκρουση»: Οι ζωντανές πια κούκλες αρχίζουν να αντιδρούν. Ο βοσκός αντιδρά που βλέπει τον ινδιάνο και η γιαγιά αντιδρά που βλέπει το κορίτσι με την κιθάρα. Ο εμπυχωτής ρωτά τα παιδιά ποιος είναι ο λόγος της αντίδρασης αυτής. Ο ινδιάνος, το κορίτσι με την κιθάρα και ο πιλότος κάθονται στην «καρέκλα των αποκαλύψεων» και διαδοχικά απαντούν σε ερωτήσεις, όπως για παράδειγμα: πώς βρέθηκες εδώ; γιατί κρατάς τσεκούρι; πού βρήκες την κιθάρα; πού έμαθες να οδηγείς αεροπλάνο;

Διαθεματικές συνδέσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν κατά τη διαδικασία αυτή είναι η αναζήτηση από τους μαθητές ιστορικών πληροφοριών για τους ινδιάνους: πού ζουν; σε ποια χώρα; ποια εποχή; Επίσης, μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για τα είδη των αεροπλάνων και το επάγγελμα του πιλότου, να διαβάσουν την ιστορία της γέννησης του Χριστού, να μάθουν για το αστέρι και ποιοι ήταν οι τρεις Μάγοι που επισκέφτηκαν τον Χριστό στη φάτνη.

Στο τελευταίο στάδιο, οι μαθητές συζητούν σχετικά με τις τρεις επιλογές που δίνει ο συγγραφέας ως τέλος της ιστορίας. Ο/Η εκπαιδευτικός μπαίνει στον ρόλο του Μάγου Γκασπάρ και δημιουργούνται αυθόρμητοι διάλογοι μεταξύ των μαθητών και του Μάγου, μέσα από τους οποίους ο/η εκπαιδευτικός κατευθύνει τη συζήτηση προς την τελική ήρεμη διευθέτηση των συγκρούσεων που είχαν δημιουργηθεί ανάμεσα στα πρόσωπα δράσης.

Ως αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας μπορούμε από τη δραματοποίηση να προχωρήσουμε στο στήσιμο μια θεατρικής παράστασης στη χριστουγεννιάτικη γιορτή. Αρχικά, καθορίζονται οι σκηνές που ταυτίζονται με τις ενότητες. Ακολουθεί εργαστήριο γραφής, όπου οι μαθητές γράφουν τους διαλόγους για κάθε σκηνή. Οι μαθητές μπορούν να ανταλλάσσουν ιδέες σχετικά με τα διαλογικά μέρη του αρχικού κειμένου, ποια θα κρατήσουν, ποια θα αφαιρέσουν ή θα αλλάξουν. Γίνεται συζήτηση σχετικά με το τέλος της ιστορίας που θα επιλέξουν. Θα είναι κάποιο από τα προτεινόμενα από τον συγγραφέα ή κάτι διαφορετικό; Γίνονται προτάσεις για σκηνικά, κοστούμια, μουσική, φωτισμό. Ενθαρρύνεται η κατασκευή χειροποίητων, ευφάνταστων και πρωτότυπων κατασκευών που μπορούν να γίνουν από τα παιδιά με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού των εικαστικών.

Συμπεράσματα

Θα μπορούσε, λοιπόν, η διδακτική διαδικασία να χαρακτηριστεί ως μία «σκηνοθετούσα παιδαγωγία» (Γραμματάς, Θ. 2004), καθώς ο διδακτικός σχεδιασμός του μαθήματος αποτελεί ένα είδος σκηνοθεσίας της διδασκαλίας, μια δημιουργική πορεία από τη διδασκαλία στη σκηνοθεσία και αντίστροφα. Η «σκηνοθετούσα παιδαγωγία» μπορεί να αναπτύσσεται σε πολλαπλά επίπεδα, ξεκινώντας από τον ίδιο το διδακτικό σχεδιασμό του μαθήματος, την επιλογή μεθόδων διδασκαλίας και την εφαρμογή τεχνικών μάθησης, φτάνοντας μέχρι συγκεκριμένους επικοινωνιακούς κώδικες που εφαρμόζει ο εκπαιδευτικός κατά τη διεξαγωγή του μαθήματος μέσα στην τάξη, προκειμένου να έχει το καλύτερο αποτέλεσμα. Με δεδομένο ότι ο σκηνοθέτης μεθοδεύει τις ενέργειές του με βάση ότι στη σκηνή όλα πρέπει να γίνονται μ' έναν σκοπό, έτσι και σε κάθε διδακτική ενέργεια του δασκάλου υπάρχει σκοπιμότητα, προκειμένου να δημιουργήσει τις κατάλληλες σχέσεις και αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στους μαθητές του και το εκάστοτε μορφωτικό αγαθό. Αυτό σημαίνει ότι για να διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες επικοινωνίας, ανάλογα με την περίπτωση θα πρέπει να προσεγγίσει το αντικείμενό του με αμεσότητα, με διάφορες αλληλοσυνδεόμενες λεκτικές ή μη μορφές συμπεριφοράς, με ενάργεια και παραστατικότητα, καθώς και με ευελιξία και προσαρμοστικότητα (Βρεττός, Ι. 2003).

Επιστημονικές έρευνες έχουν αποδείξει ότι η θεατρική αγωγή και γενικότερα οι θεατροπαιδαγωγικές προσεγγίσεις ατόμων με μαθησιακά προβλήματα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν σ' αυτά τα παιδιά ποικίλες ικανότητες. Η αξιοποίηση θεατρικών μεθόδων και τεχνικών στην εκπαίδευση αυτών των ατόμων παρέχει γνώσεις που μεταδίδονται ή καταγράφονται βιωματικά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι τεχνικές αυτές να βοηθούν τη γλωσσική και γενικότερη νοητική ανάπτυξη των παιδιών με μαθησιακά ή νοητικά προβλήματα (Βοσνιάδου, Σ. 2001).

Εκτός αυτού, τα θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα είναι πολύ σημαντικό ότι αναπτύσσουν δράσεις οι οποίες καλλιεργούν την ενσυναίσθηση (Johnson, C. 2001). Έτσι, έχουν τη δυνατότητα να περιορίζουν την απάθεια και την παθητική δράση των παρατηρητών της εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, έχουν τη δυνατότητα να αναδεικνύουν τις διαλογικές και κοινωνικές δεξιότητες των συμμετεχόντων, καθώς και τη δυνατότητα αξιολόγησης των συνεπειών μιας προβληματικής συμπεριφοράς. Σπουδαία θεωρείται και η ανάπτυξη της ικανότητας εύρεσης μη βίαιων λύσεων στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά. Μέσα από τις θεατρικές μεθόδους και τεχνικές καλλιεργείται αποτελεσματικά η ικανότητα κατανόησης των κινήτρων μιας παραβατικής συμπεριφοράς, καθώς επίσης πολύ σημαντική κρίνεται και η κατανόηση του γεγονότος ότι οι άσχημες συμπεριφορές ή τα προβλήματα μάθησης που παρουσιάζουν κάποιοι μαθητές μπορεί να πηγάζουν από αρνητικά βιώματα στο οικογενειακό ή σχολικό περιβάλλον. Τέλος, ιδιαίτερη σημασία έχει η

ικανότητα αντίληψης των ποιοτικών χαρακτηριστικών μιας εκφοβιστικής κατάστασης, καθώς και η καλλιέργεια του πνευματικού υπόβαθρου που θα βοηθήσει τα παιδιά να αντιμετωπίζουν αυτές τις καταστάσεις. Μέσω της θεατρικής διαδικασίας δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να ανακαλύπτουν τις ικανότητές τους και να ισχυροποιούνται στην πράξη μέσα από την αυξημένη αντίληψη και το θάρρος που αποκτούν να διερευνούν πράξεις και σχέσεις (Bouchard, N. 2002).

Αναφορές

Bouchard, N. (2002). *A narrative approach to moral experience using dramatic play and writing*. *Journal of Moral Education*, 31(4), 407-422.

Johnson, C. (2001). *Helping children to manage emotions which trigger aggressive acts: An approach through drama in school*. *Early Child Development and Care*, 166(1), 109-118.

Levi, J. (1997). "Theatre and Moral Education" *Journal of Aesthetic Education* 31(3) 65-75.

Βοσνιάδου, Σ. (2001). Πώς μαθαίνουν οι μαθητές (μτφρ. Β. Τσάγκαλος & Ε. Παπαδημητρίου), Διεθνής Ακαδημία Εκπαίδευσης, Διεθνές Γραφείο Εκπαίδευσης Unesco.

Βρεττός, Ι. (2003), *Μη Λεκτική Συμπεριφορά Εκπαιδευτικού-Μαθητή. Άσκηση με μικροδιδασκαλία*, Αθήνα: Ατραπός

Γραμματάς, Θ. (1997). *Θεατρική Παιδεία και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών*, Αθήνα: τυπωθήτω

Γραμματάς, Θ. (2004), *Το Θέατρο στο σχολείο*, Αθήνα: Ατραπός

Γραμματάς, Θ. (2010) [επιμ.], *Στη χώρα του Τοτώρα. Θέατρο για ανηλίκους θεατές*, Αθήνα: Πατάκης.

Γραμματάς, Θ. (1999). *Διδακτική του Θεάτρου*, Αθήνα: τυπωθήτω